

A két nemet jellemző élettani és értelmi különbségekről.

A „British Association“ utolsóelőtti gyűlésében Miss Becker egy felolvasást tartott, melyben a férfi és női ész közt létező némely állítólagos különbségeket tárgyalja, különös tekintettel a nevelésre. Ez értekezés bizonyára gonddal van szerkesztve és igen érdekes, — a mint azt egy szellemdús nőtől el is lehetett várni. Szerző tárgyát ép azon ügyességgel és könnyed kézzel fejtegeti, melylyel a nők lovat szoktak hajtani ; a lépés nem egyenletes de gyors, az akadályokat és hézagokat ügyesen ugratja át, szóval az egész igen csinosan van jelenetelve s méltán megérdemelte azon tetszést, melylyel találkozott. Maga az értekezés tárgya valóban igen fontos s számtalan egyén érdekeit érinti ; sokszor, igen sokszor hozatott már szőnyegre bölcsészek, nemzetgazdászok s államférfiak által, főleg Amerikában, de oly vegyes gyűlésekben, minő a „British Association“ még nem vitattatott s nem is vitattatott meg kimerítőleg. Szándékunk ezen értekezéshez részint élettani, részint más szempontból néhány szót szólni.

Ha tekintetbe vesszük azon nők számát, kik magános életre itélvők, vagy még nagyobb számát azoknak, kik szegénységgel vagy kedvezőtlen körülményekkel kénytelenek küzdeni, pedig kitartással és értelmességgel lépnek a munka terére ; ha szem előtt tartjuk azt, hogy mily kevés azon foglalkozási ágak száma, melyekre tevékenységük kiterjedhet s mennyire nincs arányban az eredmény a követelt fáradsalmakkal : úgy ösztönszerűleg indítatva érezzük magunkat mindazon sugallatoknak nagylelkű s komoly meghallgatására, melyek a nők használati képességének fokozására, tett-terők szélesbítésére s boldogságuk előmozdítására irányozvák.

Szívesen beismerjük, hogy azon nevelés, melyben a leányok részesülnek, még igen sok kívánni valót hagy hátra, hogy értelmi tehetségeik nem fejlesztesse ki eléggé a tanodai nevelés által ; hogy vannak bizonyos foglalkozási ágak, melyek betöltésére a nők igen alkalmasak, melyektől azonban a férfiak által egészen elűttenek ; s végre, hogy kötelességünk volna elkövetni mindent, mi hatalmunkban áll, hogy a nőknek ezen „létérti küzdelemben“, — mely Darwin elmélete szerint a férfiakat s nőket épúgy indítja tevékenységre, mint a szerves világ többi lényeit, — biztos álláspontot nyújthassunk. De, úgy hisszük, a természettörvényeivel egyenesen ellenkeznek eljárásunk, ha mindkét nemre ugyanazon nevelési s fenntartási rendszert akarnók alkalmazni, ha mind-

kettőt ugyanazon pályára akarnók utalni; mert ezzel csak csökkentenők a nő használási képességét, csökkentenők azon értelmi és erkölcsi befolyását, melyet elvitázhatlanul gyakorol a társadalomra.

Nem szólunk a női agy kisebb térfogataról, mert azon ellenvetéssel találkozhatnánk, hogy ezen szerv térfogata a test térfogatával áll arányban s erre alapítva a nők érvényre emelhetnék azon tényt, hogy nemők a férfiakéval viszonylag egyenlő agytérfogattal bír; habár véleményünk szerint a férfiak nagyobb s erősebb koponyával vannak ellátva ugyanazon célból, melynél fogva jobban kifejlett vétagokkal is bírnak, azaz, mivel a természet által sokkal fáradalmasabb munkásságra vanuak rendeltetve. Ha azonban szem előtt tartjuk a nő családi s társadalmi viszonyait, szenvedélyes természetét, szenvedélyeit és ösztöneit s azon befolyást, melyet ez utóbbiak reá gyakorolnak, s általa férje- és gyermekeire: akkor, — meggyőződésünk szerint, — egy életbúvár sem vonhatja kétségbe, hogy bizonyos megfelelő viszony létezik a nő szervezetének finomsága s alkatának jelleme közt egyrészt, s másrészt az életbeni kötelmei közt. Ha a nők hivatása az, hogy férjhez menjenek, hogy férjhez adattassanak s gyermekeiket méhükben hordozzák, úgy — tartunk tőle, — hogy az életben teljesítendő kötelmeik oly legyőzhetlen akadályt bepeznek, mely lehetetlenné teszi, hogy kenyeröket ép úgy keressék s értelmöket ép oly irányban műveljék, mint a férfiak; s mi több, úgy hisszük, szerencsétlenség is volna gyermekeinkre, sőt magunkra nézve is, ha a dolog máskép állana. Mi itt csak érintettük e tárgyat, mely bővebb fejtegetést érdemelne. A nő észbeli tehetségei épúgy különböznek a férfiéitől, mint testi szervezete. A nő sokkal nagyobb finomsággal, gyengédséggel, gondolatgyorsasággal s valószínűleg mélyebb felfogással is bír mint a férfi, de nélküli ennek erélyét, erős akarátát, megfontolását s szellemi hatalmát. A nő szellemi tevékenysége, mint azt már régebben Buckle a „Royal Institution“ egy ülésében állítá, következtető (deductiv) természetű. A nő majdnem ösztönszerűleg ragaszkodik a gondolatok egész sorához, s már egy hypothezist épít elméjében azon cél felől, melyet elérni törekszik, midőn fivére vagy férje még csak lassanként törekszik gondolatait rendezni és mérlegelni. Ép oly kevéssé lehet tehát mindkét nem szellemi tevékenységének ugyanazon tért nyitni, mint a menynyire képtelenség volna egy finom szervezetű s működés-gyorsaság által kitünő eszközt ugyanazon célra használni, melyre egy nehéz s tetemes erő-kifejtésre szolgáló nagy gépet. Ha a férfi szellemi tevékenységének gépezete több erőt s több tápláló anyagot igényel is mozgásba hozatalára, úgy annál tetemesebb gyorsaságot ér el megindítása után.

Miss Becker hasonlata az emberek s méhek közt nem a legszerencsésebb, mert ép a méhkirálynét jellemzi azon szorgos gond, melylyel anyai kötelmeit teljesíti, s ez alig jöhet zavarba himeinek megválasztásánál. A pók s madarak már inkább megfelelnek Miss Becker hasonlatánuak, a mennyiben a nős-

ténypók mind erő, mind vadság tekintetében sokkal alantabb áll mint a hím, s annyi szeretetet tanúsít a hím iránt, hogy azt udvarlása közben majdnem felfalja. — A madaraknál megint a nőtény az, mely himet választ magának, nem pedig megfordítva; itt a természet a hímet áldotta meg szebb tollazattal, bájozóbb hanggal, hogy a nőtényt meghódítsa s fészkebe csalja. — Ha, Miss Becker állítása szerint, léteznek oly állatfajok, melyeknél a nőtény a himen uralkodik, e tény csak igazolná azon állítást, miszerint az az erősebb fél, mely erejénél fogva a másikon uralkodik s ez az, mit az emberi nemre alkalmazva állítunk. A szellemi hatalom nem jár szükségképen mindig karöltve a testi erővel, de sokszor jó elő a kettő együtt, s ezen esetekben azon túlsúlyt, mely a kettő egyesüléséből ered, kétségbe vonni nem lehet. Jellemszilárdság, szellemi erély- s testi erővel kapcsolatban, szükségkép fensőbbeségre vezet. — Tanulmányok s más foglalkozások egyaránt fárasztják a testi szervezetet és az agyat; s az átlamfértű vagy tudós teendői épúgy, mint a kézműveséi mind meg annyi folytontartó terhek, melyek elviselése testi erő nélkül lehetetlen volna; s ép ezen testi erőt nélkülözi a nők legnagyobb része. Midőn Miss Becker felolvasása alatt a társulat titkára a jelenlevő férfiakat, kik leültek volt, néhány állva maradt nőre figyelmeztette, egyszersmind példákban is megmutatta, hogy a nők gyengébb lábakkal bírnak, mint a férfiak; kiemelé a nőknek nemcsak aránylag gyengébb izomerejét, hanem egyszersmind azok ideggyengeségét is. Igen valószínű, hogy a női szervezetben a táplálkozási folyamatok s az agyszövet-oxydatiója sokkal élénkebbek, mint a férfínál, azon működéseknek megfelelőleg, melyeket betölteniök kell, megfelelőleg a női idegrendszer nagyobb tevékenységének, noha az idegrendszer maga talán kisebb terjedelmű. Hasonlíthatók e viszonyok oly gépezetekhez, melyeknél a kis erőt a gyorsaság pótolja. De az állati szervezetnél a munka anyagvesztéssel azonos s a táplálkozás mennyiségének és a nyugalomnak arányban kell lennie a veszteség gyorsaságával. Alig hiszszük, hogy — különben egyenlő körülmények közt — képes volna egy nő azon testi és szellemi fáradoalmakat elviselni, melyeknek oly férfiak, minő Disraeli, Gladstone vagy Lowe, állásuk fentartása s kötelemük teljesítése céljából alávetvék.

Nem annyira a női ész alárendeltségét akarjuk kimutatni, mint inkább azon lényeges különbségeket, melyek minden kétségen felül helyezik azon nézetünket, hogy a két nem szellemi művelése-, nevelése-, fejlesztése- s tetterének lényegesen el kell térnie egymástól, s csakis a társadalom megrövidítésével tévesztethetik a kettő össze. A képzelem, az emlékező tehetség, a felfogás gyorsasága lényegesen különböznek a gondolkodó tehetség, ítélet és alkotó esztől. — A lány nevelése gyorsabban haladhat s igen gyakran gyorsabban halad is, mint a fiúé; de itt már a párhuzam megszűnik s pedig nemcsak a nevelésben s foglalatosságokban történő eltérés miatt — mint azt Miss Bekker állítá, — hanem mint következménye azon sajátságoknak, melyek a

két nem észbeli tehetségeit s testi alkatát jellemzik. Egy példa a dolgot felvilágosítandja. A leányok a fiúk felett rendesen azon nagy előnnyel bírnak, hogy a zene iránt sokkal fogékonyabbak, s alig találunk a míveltebb leányok közt olyant, ki némi zenei oktatásban ne részesült volna, sőt soknál ezen képzettség meglehetősen tökélyt ér el; és mégis alig ismerünk hírnevesebb zeneszerzőnőket. A férfi alkotó tehetsége az, melynek minden nagyobbszerű zeneműveink és nagy dalműveink eredetöket köszönik. — Kétségtelen, hogy voltak s lesznek mindig oly nők, kik szellemi műveltségök s ritka tehetségeik által megközelítik a férfiakat, de az okoskodó, bölcselkedő s tudós nő nem méltó képviselője nemének; a nők — a lehető legnagyobb gyengédséggel, de e mellett egész nyíltsággal legyen mondva, — igen sokszor eltérnek ezen typustól, részint külsajátságaik, részint szellemi tulajdonaik által. Voltak mindenkor oly férfiak, kik szellemi alkotásaik nagyszerűségét nem köszönheték valami gondos nevelésnek, hanem egyedül csak a velök született szellemi tehetségeknek, egyedül csak lángeszöknök; nem említünk többet, csak Shakespeare-t és Burnst a költők; Mozartot a zenészek; Cobdent, Disraelit s Ábrahám Lincolnt az államférfiak; Faradayt, Hunttert, Fergusson-t és Stephenson-t a tudósok közül.

Engedjük a nők szellemi tehetségeit gondos és czélszerű nevelés által a lehető legjobban fejlesztetni, engedjük át nekik minden törvényszabta foglalkozás terét, s ne zárjuk ki egyetemeinkből azokat, kik vizsgálatátétel végett ott jelentkezni kívánnak. De végre is arra, hogy az emberi élet zavartalanul folyjon, hogy a társadalom fennálljon úgy, a mint fennáll s a mint kell fennállnia. — a nőnek vannak kötelmei, melyeket mint leánynak, mint feleség- és anyának, mint gyermekei nevelőjének, mint férje élettársának, vigasztalója- s tanácsadójának be kell töltenie; e kötelmeket pedig senki más nem képes betölteni, mint a nő, s reméljük, hogy ép azok betöltésében lelendi fel kizárólagos szabadalmát és ezzel együtt boldogságát is.

(The Lancet után.)

R. I.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.